

There was a little boy once upon a time ... Who in spite of his young age and small size knew his mind
For every copper penny and clover he would find ... Make a wish for better days the end of hard times
For no more cold feet ... Cold cold cold cold feet

O Juga, srečna draga vas domača, da b dela žeja, me iz tvojga sveta, spelala ne bila goljiva Slovenija

Čisto običajna stavba v Ljubljani. Vse dokler ne vstopiš vanjo. V drug svet. Svet temnine in bolečine. Svet, kamor ti ni dovoljeno vstopiti. Svet, kamor nihče noče vstopiti. Svet, kjer se ti v trenutku podrejo sanje o lepi in pravični Sloveniji. Če jih morda kdo sploh še ima. Samski domovi. Kaj sploh to je? Hočete mojo definicijo? Pa vam jo bom podala ... To je dom izkoriščanja, kamor strpajo delavce, da jih lahko zlorabljajo na vseh področjih. Še na tistih, kot je npr. stanovanjska politika, kjer ostale pustijo na miru.

Ob 5.00 zjutraj gredo v službo, nato delajo večinoma v zunanjih pogojih ves dan ter se vrnejo domov nekako okoli sedmih zvečer. Pri tem, če so zelo srečni, svojo družino vidijo dvakrat na mesec, če so srečni malce manj, jo vidijo enkrat

Pa pogledajmo, kamor sem torej vstopila nekaj dni nazaj. Prva stvar, ki sem jo začutila, ja bil zatohel zrak. Takšen zrak, ki ga začutim, kaj pa vem, v mestnih avtobusih. Ali v krajih, kjer je strpano nekajkrat preveč ljudi v minimalnem prostoru. Torej predstavljamo si, da živimo v mestnem avtobusu v največji gneči. In pogledajmo kakšne so torej razmere znotraj.

Takšna je bila torej situacija tam, kjer sem bila sama. Pa je situacija v ostalih samskih domovih kaj drugačna? Morda v kakšnem. V večini pa je zgodba popolnoma enaka. Kajti slišala sem zgodbe, kako je neka mati oddala svojega otroka, ker ga v samskem domu ni mogla imeti ob sebi. Prav tako pa mi je ena izmed prijateljic tudi razlagala, kako je nekoč v obupu iskala stanovanje ter so ji v mešanem samskem domu za 100 evrov na mesec obljubili skupno stranišče, kjer se vrata ne dajo zapreti, brez možnosti kuhanja ali česarkoli drugega. Zato se je raje odločila za zimsko brezplačno črno bivanje v stavbi brez vode in elektrike ter v družbi narkomanov. In odgovorila mi je, da je bilo

tam mnogo prijetneje, kot bi ji bilo v samskem domu. "Boljše vzdušje," je odgovorila. In ali lahko temu sploh še karkoli dodamo?

A če se vrnemo k dejstvu. V nekaterih samskih domovih lahko živijo le delavci, za katere garantira podjetje, in je podjetje tudi tisto, ki denar za stanarino delavcem trga od plače, jo nato daje stanodajalcem, to pa se jim šteje v davčno olajšavo. Ali kot je v neki izjavi za enega izmed časopisov rekla direktorica nekega podjetja, ki se ukvarja s samskimi domovi "O izselitvi

obvestimo podjetje. Meni delavec nič ne pomeni. Kontaktiram izključno s podjetjem ... Podjetje je njihova garancija, skrbi za njihov red in disciplino."

Samski domovi so bili izredno razširjeni in priljubljeni v času SFRJ, danes pa so predvsem namenjeni delavcem iz držav nekdanje skupne države, notri pa je tudi precej slovaških delavcev. Ob tem pa so notri ljudje s stalnim bivanjem, državljanstvom ali začasnim bivanjem v Republiki Sloveniji.

In kakšen je tipični dan enega izmed prebivalcev tega doma, ki so popolnoma izolirani tako od širše družbe kot tudi med različnimi samskimi domovi. Ob 5.00 zjutraj gredo v službo, nato delajo večinoma v zunanjih pogojih ves dan ter se vrnejo domov nekako okoli sedmih zvečer. Pri tem, če so zelo srečni, svojo družino vidijo dvakrat na mesec, če so srečni malce manj, jo vidijo enkrat. In takrat ji seveda, kot večina migrantov tako v Sloveniji, kot tudi drugje, prikrivajo realno sliko ter prikazujejo Slovenijo kot rajsko destinacijo, čeprav je za tujce verjetno še pekel lepši kot naša preljuba zelena dežela. Morda bi jo oni

imenovali kar črna ali pa rdeča deželica, ki se napaja iz njihove krvi.

Ostali smo torej pri tem, v kakšnih razmerah preživijo delavci tisti čas, ko ne delajo. Ali drugače povedano, v kakšnih razmerah ti delavci spijo. Za začetek, bi vam rada izdala zgolj en podatek. Za svojo posteljo plačajo okoli 150 E na mesec. Gotovo se imajo lepo boste rekli. Pa pogledajmo, kakšne so dejanske razmere?

Pripada jim nekako 3-4 m², pri čemer so v eni sobi v povprečju štirje delavci, čeprav jih najdemo tudi vse do sedem. In potem ima nekaj sob (okoli 30 ljudi) skuhaj izredno majhno kuhinjo, ki si jo delijo še s ščurki in drugim zajedavci. Ti so bili pred prihodom delavcev tudi njeni edini prebivalci, kajti v tej kuhinji ni bilo ničesar, vse od hladilnika naprej so si delavci kupili sami. In o tekoči vodi, ki bi jo lahko pili, ali pa z njo zgolj odplaknili ščurke, delavci še vedno sanjajo. Prav tako pa ti delavci sanjajo še o marsičem. Sanjajo npr. o tem, da bi se lahko ob prihodu z dela v prahu, blatu, betonu, stekleni volni ... stuširali s toplo vodo. Kajti tople vode tam v nekaterih delih ni. Razlog? Verjetno je ta, da je ogrevanje vklopljeno le dvakrat na dan po dve uri, pri čemer tako voda kot zrak ostajata ledeno mrzla. "Pozimi ponoči spimo v spalnih vrečah, rokavicah in kapah, " je ena izmed pretresljivih izjav...

Prav tako je nujno tudi omeniti, da nimajo dostopa do pralnih strojev, zato perejo sami in v mrzli vodi, v istem prostoru kot umivajo posodo ter kot se tuširajo tudi sami. Pač majhna sobica, nekaj posode, nekaj potu, pa še nekaj umazanega perila. Kakšni so že

varnostniku.

Pri tem pa je zanimivo še to, da se teh pravil delavci v zelo veliki meri držijo, saj je konec koncev odpovedni rok 14. dni, ob motnji ostalih prebivalcev pa je takojšen, pri čemer nikomur ni dobro jasno, kaj bi naj motnja ostalih stanovalcev sploh bila. To, da mene moti, da moj stanovalec smrči? Morda. Ti ljudje torej nikoli ne vedo, kdaj bo njihov stanodajalec takšne volje, da jih bo vrgel na cesto ter noter natlačil nove. V stanovanju, za katerega dajo eno tretjino svoje plače. Samo ponavljam, da ne pozabimo.

Mislím, da se že vsi sprašujemo, zakaj si pravzaprav ne najdejo drugega stanovanja ali se ne uprejo. Najbolj samoumevno vprašanje, pa vendarle je zgodba vse prej kot preprosta. Za začetek, ti delavci se ne zavedajo, da gredo vsi čez enako katastrofo. Kot sem že omenila, velja znotraj samskega doma popolna izolacija. Kar je bilo glede na to, da ni nikakršnih skupnih prostorov, nekoč verjetno precej dobro socialno-psihološko premišljeno. Ali pa gre v tem primeru morda zgolj za želje kapitala po čim večjem izkoristku prostora. Ne vem. Ampak v povezavi s tem je zanimiva zgodbica, ko pride možki v času mojega obiska v klet, v samskem domu je že pet let, pa je prvič v kleti, in se zgraža nad tem, kje oni živijo.

Ampak to ni glavni argument. Te je treba iskati drugje. Predvsem v tem, da sta njihovo delo in stanovanje nepretrgano povezana, saj nekateri zaradi svojih delodajalcev nimajo možnosti izbire. Prav tako so tudi vsi delavci, ki morajo biti ob 6.00 na delovnem mestu, prevoz pa je izpred samskega doma. Njihov dejanski delovni čas je torej vsak dan od 5.00 – 19.00. Kdaj naj bi torej iskali in našli stanovanje na rasističnem trgu nepremičnin, ki so jim ga delodajalci že tako ali tako obljubili.

Kaj lahko ob vsem tem še dodam? Dejstva tako ali tako govorijo sama zase. Kaj sploh lahko dodaš ob zgodbah moških, starih 40 in 50. let, ki skoraj nikoli ne vidijo svojih otrok, ter zgolj od jutra do večera v prelepi Sloveniji garajo za njihovo preživetje. Le z njihovimi slikami v prazni denarnici. In ob tem še zadnje drobce moči porabijo za to, da jim prikrijejo, kakšno je pravzaprav njihovo življenje in kakšna je pravzaprav ta prelepa Slovenija. Ali pa - kaj naj rečem, ko gledam mlade obraze, ki jih vse to še čaka. Zgolj leta in leta garanja brez življenja. Zato, da lahko mi, prelepi Slovenci, živimo v državi gospodarske rasti in blaginje, ki jo pravzaprav omogočajo oni.

Trenutno se odločam med tem, da bi zgolj jokala in med konkretnimi akcijami, ki bi nekaj spremenile. Pri tem pa se sprašujem, kako lahko oni prenašajo vse skupaj in zakaj še niso z orožjem na ulicah. Verjetno, ker niso takšni. In tudi zato, ker smo jim izsesali vsak delček življenjske energije, ki so jo imeli. In to je bil konec koncev tudi naš namen. Kajne?

Upam samo, da ga nismo dosegli. Kajti rada bi zaključila s stavkom nekega prijatelja, ki pove vse, a je hkrati tako prekleto preveč resnično žalosten: "To so tako lepi ljudje"

Tanja Peček

Prav tako pa ti delavci sanjajo še o marsičem. Sanjajo npr. o tem, da bi se lahko ob prihodu z dela v prahu, blatu, betonu, živi volni ... lahko stuširali s toplo vodo. Kajti tople vode tam v nekaterih delih ni. Razlog? Verjetno je ta, da je ogrevanje vključeno le dvakrat na dan po dve uri, pri čemer tako voda kot zrak ostajata ledeno mrzla "Pozimi ponoči spimo v spalnih vrečah, rokavicah in kapah" ...

sanitarni standardi pri nas?

Kakršnikoli so že, zagotovo jim tudi postelje ne bi zadostile. Jogiji namreč niso bili zamenjani, po mojih ocenah, že vsaj 50 let, tako da iz njih že štrlijo žice. Spomnim se namreč pripovedi enega delavca, ko mi je razlagal "s kleščami sem si moral popraviti žice v postelji," njegov kolega pa je v obupani šaljivosti dejal "V tej postelji zagotovo ne morem zaspati brez rakije," težave je le v tem, ko jim je tudi pitje alkohola v tem domu prepovedano. Čeprav me resnično zanima, kakšne so te prepovedi, kajti nikjer nisem videla nikakršnega hišnega reda, ki bi ta pravila jasno določal, in ponovno mi moj občutek pravi, da ta hišni red temelji zgolj na zastraševanju delavcev. Ampak to je seveda samo moj občutek. Ki pa ga potrjujejo neko vse prej kot normalno pravilo. Vsak prebivalec tega samskega doma ima lahko svoje stvari spravljene le v omari, vse kar je na postelji, mizi ali na tleh, postane last samskega doma in lahko s tem počnemo karkoli želimo. Zanimivo, in to v stanovanju za 150 E. Kot ste torej že ugotovili, je to zagotovo prostor, ki ne omogoča nikakršne zasebnosti. Sicer pa, kakšno zasebnost sploh lahko imaš v sobi, ki si jo deliš še s šestimi drugimi moškimi, v sobi, kjer je tvoj ravno kakšen kvadratni meter, in v sobi, kjer imaš lahko obiske le do 21.00, pa še ti se morajo predhodno legitimirati pri

Pri tem pa se sprašujem, kako lahko oni prenašajo vse skupaj in zakaj še niso z orožjem na ulicah. Verjetno, ker niso takšni. In tudi zato, ker smo jim izsesali vsak delček življenjske energije, ki so jo imeli. In to je bil konec koncev tudi naš namen. Kajne? Upam samo, da ga nismo dosegli. Kajti rada bi zaključila s stavkom nekega prijatelja, ki pove vse, a je hkrati tako prekleto preveč resnično žalosten: "To so tako lepi ljudje"